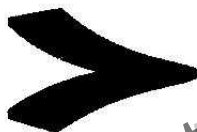


چگونہ یاد کشور را نابود کنیم



www.ketab.ir

فہم
دیکھتوری
سیرت

نوشتہی اچہ یملکوران
ترجمہی شیما سرتاج

تملکوران، اجه، ۱۹۷۳-م. ۱۹۷۳- Temelkuran, Ece, 1973
چگونه یک کشور را نابود کنیم: ۷ قدم از دموکراسی تا دیکتاتوری / نوشته‌ی
اجه تملکوران؛ ترجمه‌ی شیما سرتاج.
تهران: نشر پیله، ۱۴۰۰.
۲۸۵ ص. ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
۹-۱۳-۶۲۰-۶۲۲-۹۷۸

فیبا

عنوان اصلی: How to lose a country : the seven steps from democracy
to dictatorship, 2019

۷ قدم از دموکراسی تا دیکتاتوری.
هفت قدم از دموکراسی تا دیکتاتوری.
عوام‌گرایی Populism
سرتاج، شیما، ۱۳۵۸-
JC ۴۲۳

۳۲۰/۵۶۶۲

۸۵۱۹۳۶۶

فیبا

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر
مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی
یادداشت

عنوان دیگر

عنوان گسترده

موضوع

شناسه افزوده

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

اطلاعات رکورد کتابشناسی

چگونه یک کشور را نابود کنیم

نویسنده: اجه تملکوران

مترجم: شیما سرتاج

ناشر: پیله

نوبت و سال نشر: اول ۱۴۰۰

ناظر چاپ: مهدی سبحانی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: نقش‌آور

صفحه‌آرا: قاسمی (رها)

تیراژ: ۳۳۰ نسخه

شابک: ۹-۱۳-۶۲۰-۶۲۲-۹۷۸



آدرس دفتر نشر: مقابل دانشگاه تهران خیابان لبافی‌نژاد، شماره ۲۱۶ طبقه ۱
تلفن: ۰۹۱۲-۳۸۷۶۲۵۹ - ۶۶۴۸۱۶۴۱ - ۶۶۹۵۰۸۷۱



مرکز پخش: خیابان انقلاب، خ ۱۲ فروردین، خ ژاندارمری غربی، پلاک ۹۵، پخش کتاب آثار
تلفن دفتر پخش: ۰۲۳۳-۶۶۴۶۰۲۳۳ - ۶۶۴۶۲۲۹۱ - ۶۶۴۶۰۲۳۳
هرگونه نقل، استفاده و اجرای تمام یا بخشی از این کتاب منوط به اجازه‌ی کتبی ناشر است.

فهرست

۹	 سپاسگزاری
۱۱	 مقدمه
۲۹	 چه کاری می‌توانم برای شما انجام بدهم؟
۴۱	 گام اول: ایجاد جنبش
۷۳	 گام دوم: منطق اخلاطگری / زبان ارعاب
	 گام سوم: شرح را اامیان بردارید؛ بحث جاودانگی در جهان، پس از آشکارشدن
۱۰۹	 حقیقت داغ است
۱۴۳	 گام چهارم: سازوکارهای قضایی و سیاسی را از بین ببرید
۱۸۷	 گام پنجم: برای شهروند خود برنامه ریزی کنید
۲۲۹	 گام ششم: بگذارید آن‌ها به وحشت بخندند
۲۶۱	 گام هفتم: کشور خود را بسازید

با وجود اینکه منطقه آناتولی، بخش غربی ترکیه آسیایی، از قدیمی‌ترین مناطق مسکونی جهان است، تاریخ ترکیه، به عنوان کشوری ملی، تنها با فروپاشی امپراتوری عثمانی در سال ۱۹۱۸ آغاز شد. پس از سرنگونی «سلطان محمد ششم» یا «وحیدالدین محمد»^۱، پارلمان جمهوری خواه جدید، در سال ۱۹۲۲، جمهوری ترکیه را ایجاد کرد.

از زمان معاهده کوچوک قیصرجه^۲ در سال ۱۷۷۴م که امپراتوری عثمانی در سرازیری فروپاشی قرار گرفته بود، در جنگ اول جهانی نیز ضربه مهلکی را متحمل شد. پس از معاهده سور^۳ در سال ۱۹۲۰، متفقین پیروز، امپراتوری سابقاً قدرتمند عثمانی را به کشوری کوچک تقلیل دادند متشکل از نیمه شمالی شبه جزیره آناتولی و منطقه باریکی از تنگه‌های بی طرف تحت اشغال متفقین. سلطان محمد ششم این معاهده را پذیرفت؛ اما ملی‌گرایان ترک و تحت رهبری مصطفی کمال پاشا آتاتورک گرد هم آمدند و نیروهای خود را برای مقاومت سازمان دادند.

1. Mehmed VI Vahideddin.

2. Treaty of Küçük Kaynarca.

۳. معاهده سور (Traité de Sévres)، معاهده‌ای بود که در ۱۰ اوت ۱۹۲۰، بین امپراتوری عثمانی و نیروهای پیروز متفق، روسیه و بریتانیا و فرانسه، امضا شد. امپراتوری عثمانی در جنگ اول جهانی به همراه امپراتوری‌های آلمان و اتریش و مجارستان وارد جنگ شده بود.

در آوریل ۱۹۲۰، حتی قبل از امضای معاهده سور، دولت ملی ترکیه و مجلس ملی در آنکارا شروع به کار کردند: ناسیونالیست‌ها از فرمان اقتدار سلطان سرپیچی کردند، علیه متفقین در آناتولی دست به حمله زدند و در سال ۱۹۲۱ با اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی پیمان دوستی منعقد کردند تا به موجب آن، مناطق کارس^۱ و آردهان^۲ را در ازای باتومی^۳ به ترکیه بازگردانند. در این بین، یونانیان با تشویق متفقین، از پایگاه خود در ازمیر به ناسیونالیست‌ها حمله کردند. ضد حمله ترک‌ها که در اوت ۱۹۲۲ آغاز شده بود، با شکست و عقب‌نشینی و تصرف ازمیر توسط ترک‌ها در سپتامبر ۱۹۲۲ پایان یافت. در اوت نوامبر ۱۹۲۲، دولت آنکارا سلطان را از مقامش خلع کرد؛ اما به برادرش، عبدالمجید، اجازه داد تا در سمت دفتر معنوی خلیفه باقی بماند.

اندکی بعد، در لوزان، کنفرانسی شکل گرفت برای تجدید نظر در پیمان سور. در معاهده لوزان، مرزهای فعلی ترکیه، به جز منطقه مناقشه برانگیز الکساندرا یا اسکندرون^۴ تعیین شد. ترکیه قرار بود که از تمام حقوق حاکمیت خود استفاده کند، به جز منطقه تنگه‌ها که می‌بایست غیر نظامی باقی می‌ماند. بر اساس توافق نامه‌ای جداگانه که در سال ۱۹۲۳ در لوزان درباره آن مذاکره شد، در حدود ۱،۵ میلیون یونانی ساکن در ترکیه به یونان بازگردانده شدند و در حدود هشتصد هزار ترک مقیم در یونان و بلغارستان نیز به ترکیه بازگشتند.

در اکتبر ۱۹۲۳، ترکیه به طور رسمی، کشوری جمهوری اعلام شد و مصطفی کمال پاشا آتاترک به عنوان اولین رئیس جمهور آن. وی در سال‌های ۱۹۲۷ و ۱۹۳۱ و ۱۹۳۵، مجدداً به مقام رئیس جمهوری دست یافت. خلافت

1. Kars.

2. Ardahan.

3. Batumi.

4. Iskenderun.

در سال ۱۹۲۴ برچیده و در همان سال قانون اساسی منعقد شد. طبق قانون اساسی، پارلمانی با حق رأی عمومی تشکیل شد و کابینه‌ای را مسئول پارلمان مذکور کردند؛ با این حال، آتاتورک به عنوان دیکتاتوری واقعی حکومت می‌کرد و حزب جمهوری خواه مردم او، تنها برای مدتی کوتاه، حزب قانونی این کشور بود. در طول ۱۴ سال حکومت مصطفی پاشا، ترکیه دستخوش تحولی بزرگ شد که پایه‌های مذهبی و اجتماعی و فرهنگی جامعه ترکیه و همچنین ساختار سیاسی و اقتصادی اش را نیز تغییر داد.

دولت، در سال ۱۹۲۵، سیاست ضد دینی خود را شدت بخشید: دستورات مذهبی را لغو کرد، تعدد زوج‌ها را منع کرد و پوشیدن کلاه فینه^۱ را نیز ممنوع کرد. در سال ۱۹۲۶، مجموعه قوانین سوئیس و آلمان و ایتالیا تصویب و ازدواج مدنی اجباری شد. در سال ۱۹۲۸، دین مبین اسلام، دیگر دین رسمی این کشور نبود. الفبای لاتین جایگزین خط عربی شد. نام قسطنطنیه به استانبول تغییر یافت؛ در صورتی که پیش از آن در سال ۱۹۲۳ آنکارا به عنوان شهر پایتخت، جایگزین این شهر شده بود.

در زمان مرگ کمال آتاتورک (۱۹۳۸)، ترکیه به طور کامل در مسیر تبدیل شدن به کشوری به سبک غربی بود. در زمینه اقتصادی، کمال آتاتورک قصد داشت که بدون کمک سرمایه‌گذاری خارجی، ترکیه را به کشوری خودکفا تبدیل کند. سرمایه‌گذاران خارجی، در عمل، امور مالی امپراتوری عثمانی را به دست گرفته بودند و یکی از مشکلات عمده جمهوری ترکیه، پرداخت بدهی قدیمی دولت عثمانی بود؛ در نتیجه، امتناع از دریافت وام‌های خارجی، رکن اساسی در برنامه ملی گرایانه آتاتورک بود. دشواری تأسیس صنایع سنگین پایه، بدون سرمایه‌گذاری خارجی و در دست نبودن سرمایه‌های داخلی کافی، دولت را ملزم کرد که نقش پررنگی را در این زمینه ایفا کند که در نتیجه، مالکیت دولت در صنایع جدید، به

صورت یک قاعده درآمد.

در سیاست خارجی، ترکیه به دنبال روابط دوستانه با همه همسایگان خود بود. این کشور، در سال ۱۹۳۲، به جامعه ملل پیوست و با پیوستن به یونان و رومانی و یوگسلاوی در اتحاد بالکان^۱ (۱۹۳۴)، حفظ مرزهای اروپایی اش را تضمین کرد و پیمان سعدآباد را با افغانستان و ایران و عراق امضا کرد (۱۹۳۷). گرچه کمونیسم در خانه به شدت سرکوب شد، روابط این کشور با اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی تا جنگ دوم جهانی همچنان صمیمانه بود. ترکیه با پیمان مونترو^۲ در سال ۱۹۳۶ توانست رأی تجدید نظر در کنوانسیون تنگه‌ها را به دست آورد و از طریق توافق با فرانسه در سال ۱۹۳۹ نیز توانست به راه حلی رضایت‌بخش در زمینه مناقشه الکساندر دست یابد.

عصمت اینونو^۳ جانشین کمال آتاترک به عنوان رئیس جمهور در سال ۱۹۳۸، در طی پنج سال اول جنگ دوم جهانی، مسیری خنثی را دنبال کرد. با وجود این، ترکیه پس از ۱۹۴۱، از سوی ایالات متحده کمک تسلیحاتی دریافت کرد. با وجود فشار بیش از اندازه از سوی متفقین، ترکیه تنها در فوریه سال ۱۹۴۵ به آلمان و ژاپن اعلام جنگ کرد؛ در نتیجه اعلام جنگ از سوی این کشور، ترکیه در کنفرانس آوریل ژوئن ۱۹۴۵ در سانفرانسیسکو شرکت کرد. طی این کنفرانس بود که سازمان ملل تأسیس شد. پس از اینکه شوروی در مارس ۱۹۴۵ به طور رسمی پیمان دوستی اشبا ترکیه را محکوم و لغو کرد و خواستار بازنگری کامل در کنوانسیون مونترو و کنترل مشترک تنگه‌ها شد، روابط این دو کشور روبه وخامت گذاشت. ترکیه همه خواسته‌های شوروی را رد کرد و در سال ۱۹۴۷ با یونان، دیگر دریافت‌کننده کمک‌های ایالات متحده، تحت دکترین ترومن^۴ قرار گرفت. در انتخابات سال

1. Balkan Alliance.

2. Montreux Convention.

3. Mustafa İsmet İnönü.

4. Truman Doctrine.

۱۹۵۰، حزب دولت شکست خورد و جلال بایار^۱، رهبر حزب دموکرات که در ۱۹۴۶ این حزب تأسیس شده بود، به عنوان رئیس جمهور جانشین اینونوشد. با نخست‌وزیری عدنان مندرس^۲، دولت جدید، سیاست همسویی قاطعانه با غرب را دنبال کرد. نیروهای ترکیه در جنگ کره به طور متمایزی جنگیدند و در سال ۱۹۵۲ ترکیه به عضویت کامل سازمان پیمان آتلانتیک شمالی، ناتو^۳، در آمد. به دنبال آن، پایگاه‌های هوایی و موشکی ایالات متحده در ازمیر و آدانا^۴ تأسیس شد. ترکیه در سال ۱۹۵۴ با یوگسلاوی و یونان پیمان دفاعی نظامی بالکان را منعقد کرد و سهمی عمده در ایجاد سازمان پیمان مرکزی (۱۹۵۴ - ۱۹۵۴) (CENTO) داشت. سازمان پیمان مرکزی تا سال ۱۹۵۹ به «پیمان بغداد» معروف بود. تنش با یونان بر سر جزیره قبرس که جمعیت آن بیشتر یونانی اما شامل گروه‌های در خور توجهی از اقلیت‌های ترک است، از اواسط دهه ۱۹۵۰ آغاز شد و تا پس از استقلال قبرس در ۱۹۶۰ همچنان ادامه یافت.

تا حدودی در نتیجه کمک‌های طرح مارشال^۵، اقتصاد ترکیه پس از سال ۱۹۵۰، به طور شایان توجه توسعه یافت و سرمایه‌های خارجی به واسطه قوانین مطلوب سرمایه‌گذاری، جذب این کشور شد. دولت مندرس در سال ۱۹۵۴ و ۱۹۵۷ به قدرت بازگشت؛ اگرچه در آن زمان بحرانی اقتصادی و جدی ایجاد شده بود؛ نارضایتی فزاینده، منجر به تصویب قوانین محدودکننده دولت شد: بسیاری از روزنامه‌نگاران برجسته به زندان افتادند و در آوریل ۱۹۶۰،

1. Celâl Bayar.

2. Adnan Menderes.

3. NATO, The North Atlantic Treaty Organization.

4. Adana.

۵. طرح مارشال، موفقیت‌آمیزترین پروژه سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا پس از جنگ دوم جهانی است. این طرح، به بسیاری از کشورهای اروپای غربی کمک کرد تا اقتصادشان را پس از جنگ بازسازی کنند.

هنگامی که دانشجویان دانشگاه علیه دولت تظاهرات کردند، تنش در فضای باز آغاز شد. تلاش‌ها برای سرکوب این تظاهرات، در واقع منجر به وقوع کودتا در ماه مه توسط شورایی نظامی به رهبری ژنرال کمال گورسل^۱ شد. شورای نظامی حاکم که طرفدار بازگشت به اصول کمالیستی بود، مندرس و بایارو چند صد رهبر دیگر حزب دموکرات را به دلیل نقض قانون اساسی محاکمه کرد؛ مندرس و چند نفر دیگر اعدام شدند.

در سال ۱۹۶۱، طی یک همه‌پرسی، قانون اساسی جدیدی برای یک مجلس قانون‌گذاری و دو مجلس و یک قوه مجریه^۲ قدرتمند تصویب که منجر به تأسیس «جمهوری دوم» ترکیه شد. ژنرال گورسل، رئیس‌جمهور و اینونودر رأس دولت ائتلافی، نخست‌وزیر شدند. در طول بحران موشکی کوبا در سال ۱۹۶۲، دولت ترکیه از رئیس‌جمهور وقت ایالات متحده (کِنِدی) بسیار حمایت کرد؛ چراکه کندی مخالف بود با تعطیلی پایگاه‌های نظامی آمریکا در ترکیه در برابر انحلال پادگان‌های شوروی در کوبا. بنابراین، روابط نزدیک آمریکا و ترکیه دوباره از سر گرفته شد. به دنبال تغییر در پارلمان، اینونودر سال ۱۹۶۵ استعفا داد و سوات خیری اورگوللو^۳ جانشین او شد.

گورسل در سال ۱۹۶۶ درگذشت و سوات سونای^۲ رئیس‌جمهور شد. در سال ۱۹۶۹، ایالات متحده و ترکیه توافقنامه‌ای نظامی امضا کردند که بر اساس آن، ترکیه توانست بر تعداد نیروها و انواع سلاح‌هایی نظارت کند که ایالات متحده در این کشور مستقر می‌کرد. دِمیرل در انتخابات عمومی ۱۹۶۹، به راحتی پیروز شد؛ اما خیلی زود به دلیل ناآرامی‌های داخلی ناشی از درگیری بین چپ‌گرایان و راست‌گرایان و جنبش جدایی طلبانه در میان

1. Cemal Gürsel.

2. Suat Hayri Ürgüplü.

3. Cevdet Sunay.

کردها، دولتتش ضعیف شد. ترکیه غربی در سال های ۱۹۷۰ و ۱۹۷۱ دچار زمین لرزه ای شدیدی شد. درگیری های داخلی ادامه داشت و در اوایل دهه ۱۹۷۰، نخست وزیران یکی پس از دیگری جانشین دمیرل شدند. در سال ۱۹۷۳، فخری کوروترک^۱، جانشین جودت سونای^۲ در سمت ریاست جمهوری شد. بولنت اجویت^۳ از حزب جمهوری خواه خلق در سال ۱۹۷۴ نخست وزیر شد.

۱۷

.....

۳
۳

ترکیه، در اوایل دهه ۱۹۷۰، روابط نزدیکش را با ایالات متحده حفظ کرد و هم زمان روابط بهتری با اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی برقرار کرد. کشت خشخاش در ترکیه، در سال ۱۹۷۱، بیشتر در نتیجه فشارهای ایالات متحده ممنوع شد؛ اگرچه در سال ۱۹۷۴ دولت اعلام کرد که کشت خشخاش را فقط برای اهداف پزشکی تحت کنترل دولت قانونی می داند.

در اواسط سال ۱۹۷۴، نیروهای ترکیه پس از کودتای یونانی در آنجا به قبرس حمله کردند و ۳۰ درصد از آن جزیره را حاکم شدن. همچنین، در اوایل دهه ۱۹۷۰، کشف روغن در فلات قاره در زیر آب های اطراف جزایر یونان باعث درگیری بیشترین یونان و ترکیه شد؛ اما به دلیل مداخله دیپلماتیک ایالات متحده و انگلیس و سازمان ملل، از وقوع جنگ بین این دو کشور جلوگیری شد. در سال ۱۹۸۰، پس از بر جای ماندن بیش از دوهزار کشته بر اثر خشونت مدنی، حکومت نظامی اعلام شد. ژنرال کنان اورن^۴ کنترل دولت را به دست گرفت و به زور نظم را برقرار کرد. سپس قانون اساسی جدیدی در سال ۱۹۸۲ تصویب شد که طی آن، پارلمان کشور با این شرط تأسیس شد که اورن تا سال ۱۹۸۹ رئیس دولت باقی بماند. بر طبق این قانون اساسی جدید،

1. Fahri Korutürk.

2. Cevdet Sunay.

3. Bülent Ecevit.

4. Kenan Evren.

همچنین نفوذ نظامی بر امور غیر نظامی و خودمختاری در امور نظامی اعمال شد. در سال ۱۹۸۳، حزب محافظه کار «مام میهن» بیشتر آراء را به دست آورد و رهبران، تورگوت اوزال^۱، نخست وزیر شد. تا سال ۱۹۸۷، حکومت نظامی دیگر از همه جا برداشته شده بود، جز در چهار استان تحت سلطه کردها در جنوب ترکیه که مبارزه های چریکی را «حزب جدایی طلب کارگران کردستان» و «پکک»، در اواسط دهه ۱۹۸۰ آغاز کرده بودند. در سال ۱۹۸۷، اوزال دوباره انتخاب شد. در سال ۱۹۸۹، اوزال رئیس جمهور جانشین اورن شد. در همان سال، در حدود سیصد هزار ترک مسلمان که نمی خواستند به زور دولت بلغارستان بلغاری شوند، از بلغارستان وارد ترکیه شدند. در طول جنگ خلیج فارس در ۱۹۹۱، ترکیه به ایالات متحده اجازه داد تا حملات هوایی را علیه عراق از خاک این کشور آغاز کند. اگرچه این جنگ باعث آوارگی گسترده کردها در عراق شد، ترکیه تلاش کرد تا به منظور جلوگیری از افزایش ناسیونالیسم در میان کردها، مرزهایش را ببندد.

انتخابات پارلمانی در سال ۱۹۹۱، حزب «مام میهن» به رهبری اوزال را از دولت برکنار کرد و دمیرل که اکنون رهبر حزب محافظه کار «راه واقعی» بود، نخست وزیر جدید این کشور شد. پس از مرگ رئیس جمهور اوزال در سال ۱۹۹۳، دمیرل جانشین او شد و تانسو چیللر^۲ از حزب راه واقعی نخست وزیر شد. او اولین زنی بود که این سمت را به عهده گرفت. پس از رونق اقتصادی در اواخر دهه ۱۹۸۰، تورم بالا و بدهی کلان خارجی و تأثیر کسری هزینه ها منجر به ایجاد بحران مالی در سال ۱۹۹۴ شد. ثبات اجتماعی برهم خورد و بنیادگرایان اسلامی بیشتر محبوب شدند. ترکیه به حمله های دوره ای خود به پایگاه های چریک های کرد در این کشور و شمال عراق ادامه داد و تلفات

1. Turgut Özal.

2. Tansu Çiller.

زیادی از هر دو طرف بر جای ماند. گروه‌های مدافع حقوق بشر، نیروهای ترکیه را به جنایت علیه غیر نظامی‌ها متهم کردند؛ از جمله این جنایات، ویران کردن روستاها برای محدود کردن بندرگاه امن کردها و استفاده از شکنجه و اعدام‌های شتاب‌زده بود. در سال ۱۹۹۵، ترکیه به پیمان گمرکی با اتحادیه اروپا پیوست. در انتخابات پارلمانی در دسامبر سال ۱۹۹۵، حزب رفاه که حزبی اسلام‌گرا بود، بیشترین سهم، یعنی ۲۱ درصد از آراء را به خود اختصاص داد؛ در حالی که احزاب «میهن» و «راه واقعی» هر کدام ۱۹ درصد آراء را به دست آوردند. تلاش‌های گسترده‌ای برای تشکیل یک دولت صورت گرفت که منجر به ائتلاف احزاب «رفاه» و «راه واقعی» در ژوئن ۱۹۹۶ شد و نجم‌الدین اربکان^۱، رهبر حزب رفاه، با پایان دادن به ۷۵ سال قدرت دولت‌های منحصرأ سکولار، به نخست‌وزیری رسید. با این حال، تماس‌های اربکان با لیبی و ایران و همچنین حمایت وی از آموزش و فرهنگ مسلمانان، ارتش سکولار را نگران کرد و به او فشار آوردند تا در ژوئن ۱۹۹۷ استعفا دهد. مسعود ییلماز^۲ از حزب مام میهن نخست‌وزیر جدید شد. حزب رفاه در سال ۱۹۹۸ ممنوع و اربکان به مدت پنج سال از فعالیت‌های سیاسی منع شد. اگرچه سایر صاحب‌منصبان حزب رفاه اجازه داشتند پست‌های خود را به عنوان افرادی مستقل حفظ کنند، بسیاری از آن‌ها، دوباره در هیئت حزبی جدید با نام «فضیلت» سازمان یافتند.

ییلماز در نوامبر ۱۹۹۸ رای اعتماد خود را از دست داد و رئیس‌جمهور دمیرل، بولنت اجویت (رئیس وقت حزب دموکراتیک چپ در آن زمان) را برای تشکیل دولت منصوب کرد. به دنبال برگزاری انتخابات در آوریل ۱۹۹۹، اجویت در جایگاه نخست‌وزیری در رأس یک دولت ائتلافی سه حزبی به کار

1. Necmettin Erbakan.

2. Mesut Yılmaz.

ادامه داد. تورم شدید تا اواخر دهه ۱۹۹۰ ادامه داشت. در این زمان، اختلاف‌های فزاینده‌ای با یونان بر سر آب‌های ساحلی و حریم هوایی و به‌ویژه تقسیم قبرس وجود داشت. درگیری با ملی‌گرایان کرد نیز افزایش یافت. در اواخر دهه ۱۹۹۰، طی شورش کردها سی هزار نفر جان خود را از دست دادند. «عبدالله اوجالان»^۱، رهبر «پ‌ک‌ک» در سال ۱۹۹۹ دستگیر و به جرم خیانت به کشور به اعدام محکوم شد. پ‌ک‌ک در فرویه سال ۲۰۰۰ اعلام کرد که آن‌ها به حمله‌های خود پایان خواهند داد؛ اما بازداشت چند شهردار کرد در همان ماه، تهدیدی به از سرگیری ناآرامی‌ها شد. آن‌ها متهم بودند به «کمک به شورشیان».

در سال ۱۹۹۹ دوزمین لرزه بزرگ در شمال غربی ترکیه اتفاق افتاد و هزاران نفر کشته بر جای گذاشت. یونانی‌ها کمک‌هایی را به ترکیه فرستادند و هنگامی که ترکیه پس از زلزله در یونان نیز چنین کرد، این امر زمینه‌ساز آغاز بهبود روابط دوجانبه این دو کشور شد. در اواخر سال ۱۹۹۹، از ترکیه دعوت شد تا برای عضویت در اتحادیه اروپا اقدام کند. این اقدام باعث لغرد نامزدی ترکیه شد و علت آن، گزارش‌هایی مبنی بر فعالیت‌های ترکیه در زمینه حقوق بشر بود. رئیس‌جمهور دمیرل در سال ۲۰۰۰ به دنبال دوره دوم ریاست جمهوری بود؛ اما اصلاحیه قانون اساسی که مجوز دوره دوم را می‌داد، در اوایل آوریل موفق به کسب آراء لازم در پارلمان نشد. احمد نجات سزر^۲، رئیس‌بالا ترین دادگاه ترکیه، بعدها در همان ماه برای جانشینی دمیرل انتخاب شد. تلاش یک‌ساله در سال ۲۰۰۰ برای کنترل تورم دیرینه در ترکیه کم‌کم منجر به تضعیف بانک‌های ضعیف‌تر در اواخر این سال شد که این امر نیز باعث افت بازار سهام و نیاز به دریافت وام ۷٫۵ میلیارد دلاری از صندوق

1. Abdullah Öcalan.

2. Ahmet Necdet Sezer.

بین‌المللی پول (IMF) در ماه دسامبر شد. اختلاف نظرهای بین نخست‌وزیر و رئیس‌جمهور درباره سرعت اصلاحات، سبب تشدید بحران‌ها شد. هنگامی که در فوریه ۲۰۰۱ لیر ترکیه شناور شد، ارزش آن بیش از ۳۰ درصد کاهش یافت. در ماه مارس و مه، با ادامه روند نابسامان اقتصاد ترکیه، توافق‌هایی با صندوق بین‌المللی پول درباره کمک اقتصادی اضافی و بسته اصلاحات اقتصادی منعقد شد. اگرچه به سرعت در آن زمان با بحران مقابله شد، مشکلات اقتصادی تا سال ۲۰۰۲ ادامه یافت. رکود اقتصادی در این کشور به بدترین وضعیت خود پس از جنگ دوم جهانی رسید.

دادگاه عالی ترکیه در ماه ژوئن سال ۲۰۰۱، حزب فضیلت را به اتهام فعالیت‌های اسلام‌گرایانه و ضد سکولاری محکوم و از ادامه دادن به کارهایش ممنوع کرد؛ با این حال، اعضای آن در پارلمان مجاز به حفظ کرسی‌هایشان بودند. در پی آن، حزب راست و میانه «عدالت و توسعه» جانشین آن شد. اختلاف در دولت اجویت درباره تصویب اصلاحات ضروری برای پیوستن به اتحادیه اروپا، دولت را در سال ۲۰۰۲ زمینگیر کرد و منجر به این شد که بسیاری از اعضای عالی‌رتبه و حامی تصویب اصلاحات کناره‌گیری کنند. ناتوان‌سازی ائتلاف، اجویت بیمار را مجبور کرد تا در ژوئیه ۲۰۰۲ درخواست انتخابات جدید بدهد. یک بسته اصلاحات، از جمله قانونی کردن کاربرد زبان کردی در آموزش خصوصی و همچنین در برنامه‌های رادیو تلویزیون، در ماه اوت تصویب شد که این قانون، به سرعت در چهار استان تحت سیطره کردها به صورت مرحله‌ای تا سال ۲۰۰۲ اجرا شد.

انتخابات پارلمانی در نوامبر ۲۰۰۲ منجر به پیروزی حزب عدالت و توسعه با اکثریت قاطع آراء شد که به واسطه آن این حزب ۳۴ درصد آراء و ۶۶ درصد کرسی‌های مجلس ملی را به دست آورد. حزب جمهوری خواه خلق، تنها حزب دیگری بود که آراء کافی را برای کسب صلاحیت نمایندگی به دست

آورد. عبدالله گول^۱، نخست وزیر شد؛ زیرا رجب طیب اردوغان، رهبر حزب عدالت و توسعه، از شرکت در انتخابات منع شده بود. با این حال، پارلمان جدید اصلاحیه‌ای را برای قانون اساسی تصویب کرد که به اردوغان اجازه می‌داد تا در انتخابات نامزد بشود. وی، در فوریه ۲۰۰۳ با انتخابات میان دوره‌ای به پارلمان راه یافت و نخست وزیر شد.

در دسامبر سال ۲۰۰۲، اتحادیه اروپا از تعیین کردن تاریخ شروع مذاکرات برای پذیرش ترکیه در آن نهاد سرباز زده بود. این تصمیم، از نگرانی اتحادیه اروپا در قبال وضعیت دموکراسی و حقوق بشر در ترکیه نشئت می‌گرفت؛ همچنین به عقیده بسیاری از ترکیه‌ای‌ها، این تصمیم ناشی از نگرانی اتحادیه اروپا از دولت اسلام‌گرای ترکیه بوده است. روابط ترکیه با اتحادیه اروپا در اوایل سال ۲۰۰۳ هنگامی روبه وخامت گذاشت که مذاکرات «اتحاد مجدد قبرس» با حمایت سازمان ملل متحد برهم خورد. دلیل اصلی بی نتیجه ماندن مذاکره، رد شرایط پیشنهادی قبرس بود. به دنبال آن، در سال ۲۰۰۳، پارلمان مجموعه‌ای از اصلاحاتی را در نظر گرفت و تصویب کرد که برای راحت تر پذیرفتن ترکیه در اتحادیه اروپا مفید بود.

در مارس ۲۰۰۳، علی رغم مذاکره دولت ترکیه در خصوص بسته کمکی چند میلیارد دلاری در ازای پذیرش ترکیه به عنوان عضوی از اتحادیه اروپا، پارلمان ترکیه از اجازه دادن به ایالات متحده برای حمله به شمال عراق از پایگاه‌های کشورش خودداری کرد و بسیاری از ترکیه‌ای‌ها، با اقدام نظامی آمریکا علیه عراق مخالف بودند؛ با وجود این، امکان پرواز از آسمان ترکیه به نیروهای آمریکایی اعطا شد و روابط ایالات متحده و ترکیه، تیره و تار شد. پس از آن، با توجه به تصمیم ترکیه برای حمله به شمال عراق برای جلوگیری از تحرک‌های استقلال طلبانه کردها اوضاع وخیم تر شد.

دولت اردوغان، از مذاکرات مجدد و تحت حمایت سازمان ملل متحد درباره اتحاد مجدد قبرس حمایت کرد و برای تصویب توافق نامه در آوریل ۲۰۰۴، به کمک ترک های اهل قبرس فشار آورد. با این حال، رد توافق نامه از سوی یونانی های اهل قبرس، هنوز وضعیت این جزیره را حل نکرده است. در ماه مه ۲۰۰۴، کنگرا-گل، جانشین پتک ک، اعلام کرد که به دلیل حملات دولت علیه کردها، آتش بس را خاتمه می دهد. در سپتامبر ۲۰۰۴، پارلمان ترکیه، بازنگری در قانون جزا، قسمت نهایی بسته اصلاحات درخواستی اتحادیه اروپا را تصویب کرد. در عین حال، آشکار بود که تنش شدیدی نسبت به پذیرش ترکیه در میان تعدادی از کشورهای اتحادیه اروپا وجود دارد. در دسامبر سال ۲۰۰۴، مطرح شدن شرایط جدید احتمالی برای پذیرش ترکیه در اتحادیه اروپا، اعتراض شدید رهبران ترک را به دنبال داشت. در همان ماه، اتحادیه اروپا پذیرفت که در سال ۲۰۰۵ گفت و گوهایی را با ترکیه برای پذیرش آن کشور در این اتحادیه آغاز کند.

رجب طیب اردوغان

رجب طیب اردوغان که ریشه اش در اصل به ریزه^۱ برمی گردد، در ۲۶ فوریه ۱۹۵۴ در استانبول متولد شد. وی در سال ۱۹۶۵ از مدرسه ابتدایی «قاسم پاشا پیاله» فارغ التحصیل شد و تحصیلات دبیرستانش را در مدرسه «امام خطیب»^۲ استانبول در سال ۱۹۷۳ تمام کرد. دبیرستان امام خطیب یک دبیرستان حرفه ای مذهبی بود. اردوغان پس از موفقیت در امتحانات لازم برای شرکت در دوره های اضافی، از دبیرستان «ایوب» نیز دیپلم گرفت. وی، دیپلم فارغ التحصیلی خود را در سال ۱۹۸۱ از دانشکده اقتصاد و علوم اداری

1. Rize.

2. İmam Hatip school.